

“POLJOPRIVREDNA STRUČNA SLUŽBA VALJEVO“

14000 VALJEVO, Birčaninova br. 128 A

Telefoni: 014/292-390, 292-391, telfax: 224-688

E-mail: zavpoljva@ptt.rs website: psss.rs

B I L T E N 4/09

**SAVREMENE METODE KONTROLISANE
REPRODUKCIJE I ISHRANA OVACA**

April, 2009.godine

U v o d

Ovce su domaće životinje koje odlikuje sezonski ritam reprodukcije. On se odvija pod uticajem podneblja – sredine u kojoj je dominantan uticaj dnevne svetlosti na neuro – endokrini sistem ovaca.

Sezonska polna aktivnost ovaca (estrus) odvija se u predelima sa umerenom klimom od kraja leta do završetka jeseni, kada dani postaju kraći.

S tim u vezi sezonska anestrija ovaca nastaje početkom zime, a završava se krajem proleća, kada dani bivaju duži. Neki činioci kao što su: klima, ishrana i rasne odlike, takodje mogu da utiču na trajanje sezonske polne aktivnosti ovaca. Dakle, ovce su sezonski poliestrične životinje, čija je reprodukcija jasno biološki uređena.

Sezonska polna aktivnost ovna slična je polnoj aktivnosti u ovaca, i ima blaže oscilacije. U periodu vansezonske aktivnosti ovnova, uočljivo je smanjenje semena (spermatozoida), kao i smanjeno prisustvo libida, tj. želje za parenjem.

Ishrana, način držanja, temperatura, a posebno dužina dnevnog svetla imaju neposredan uticaj na proizvodnju sperme ovna. Visoka temperatura, iznad 27°C, utiče na kvalitet semena ovna tako da dovodi do letnje neplodnosti ovnova.

Iz tog razloga priplodni ovnovi podležu posebnom režimu držanja, ishrani i ritmu dnevne svetlosti (fotoperiod), kako bi dali što kvalitetniju spermu za oplodnju ovaca. Kad su u pitanju mladi ovnovi, iako oni ranije ispoljavaju volju za parenjem, njihovo pouzdana sposobnost za oplodnju je uzrast sa 18 meseci, tako da ih ranije ne treba koristiti u priplodu. Mlade dvizice treba prvi put pariti kada dostignu 60 – 70% svoje odrasle telesne mase.

I. KONTROLA POLNOG CIKLUSA OVACA

Više od 50 godina naučna proučavanja širom sveta nastoje da istraže posebnosti endokrinih mehanizama polnih ciklusa ovaca. Cilj ovih istraživanja je da se uz primenu hormonskih preparata ovlada procesima reprodukcije ovaca. Stečena saznanja i iskustva omogućila su da se već odavno primenjuju postupci hormonskog tretmana u cilju indukcije estrusa, i to, kako u sezoni parenja, tako i van sezone. Praktična primena sinhronizacije estrusa u ovaca proučena je i usavršena u Australiji, dok je komercijalna primena otpočela u Engleskoj i Francuskoj. Danas se postupak sinhronizacije estrusa praktično sprovodi pomoću **Chrono-gest i Veramix metode**.

1.1. CHRONO-GEST METODA

1. Ovaj metod indukcije i sinhronizacije estrusa sastoji se u tri faze i to: uvlačenje poliuretanskih spužvi – sundjera impregniranih sa progesteronom u vaginu ovaca ili dvizica.

2. Intramuskularna aplikacija adekvatnih doza hormonskih preparata PMSG, SUGONAL ili POLIOVIN-a u momentu vadjenja pesarija – sundjera.

3. Parenje ovaca prirodno uz upotrebu ovnova najbolje iz ruke, ili veštačko osemenjavanje.

Glavni zadatak aplikovanog seruma je:

1. Pospesuje bolju sinhronizaciju estrusa ovaca u polnoj aktivnosti.
2. Podstiče i sinhronizuje estrus i ovulaciju ovaca u anestriji.
3. Povećava plodnost tako što izaziva veći stepen ovulacije (superovulacija), što je preduslov za dobijanje većeg broja jagnjadi po ovci.

Za sprovođenje ove metode sinhronizacije estrusa u ovaca danas postoje dva tipa pesarija – sundjera u zavisnosti od količine progesterona i to:

1. Pesariji – sundjeri koji sadrže 40 mg progesterona, a koji se upotrebljavaju u sezoni polne aktivnosti ovaca i u vagini ovce ostaju 14 dana.

Ovaj tip sundjera ostaje 14 dana i kod dvizica.

Kada je u pitanju doza seruma koja se aplikuje životinjama treba uzeti u obzir sledeće:

- Da li se sinhronizacija izvodi u anestrinoj sezoni
- Da li istu sprovodimo kod ovaca, ako su već u sezonskoj polnoj aktivnosti.
- Da li se želi postići veći broj bližnjenja.

U praksi se najčešće za odrasle ovce koristi 400 – 700 I.J. seruma u periodu anestrusa – odnosno van sezone parenja ili 300 – 600 I.J. u vreme perioda parenja, odnosno sezoni.

Pri ovakvom tretmanu tretirane ovce ispoljavaju estrus u 95 – 100% i pare se 48 – 60 časova kasnije.

1.2. VERAMIX METODA

U osnovi ona je slična postupku prethodnoj metodi kod sinhronizacije estrusa u ovaca. Postupak se izvodi intravaginalnom aplikacijom pesarija – sundjera koji sadrže 60 mg progesterona. Aplikovani sundjeri ostaju intravaginalno u ovaca 13 dana. Prvi estrus javlja se 36 sati nakon vadjenja sundjera. Međutim, parenje ili osemenjavanje treba izvoditi 48 – 72 sata po vadjenju sundjera.

Ukoliko se parenje ili osemenjavanje tretiranih ovaca izvodi u vansezoni, doze seruma iznose 750 I.J. ili 375 – 450 I.J. u periodu sezone parenja.

Tretman ovaca hormonskim preparatima radi sezone ili vansezonske sinhronizacije estrusa predstavlja samo postupak koji kontroliše prirodan ritam reprodukcije. Ovim putem maksimalno se angažuje reproduktivna mogućnost ovaca, što je u osnovi i način intenziviranja i poboljšanja njihove proizvodnje.

Z a k l j u č a k

Savremena saznanja iz oblasti reprodukcije i fiziologije ovaca omogućavaju primenjenu kontrolu njenih procesa. To stvara uslove za intenziviranje reprodukcije, jer spoljnim delovanjem na njen tok obezbedjuje se veći broj jagnjenja po ovci u toku godine.

Ovim putem olakšan je rad na genetičkom unapredjenju ove vrste životinja i ostvarivanje veće ekonomske dobiti u bavljenju ovčarskom proizvodnjom.

II. ISHRANA OVACA

U v o d

Proizvodnja priplodnih ovaca uslovljena je prvenstveno genetskim, ali i velikim brojem paragenetskih faktora. Jedan od najvažnijih paragenetskih faktora koji direktno utiče na proizvodnost priplodnih ovaca je ishrana. Iz tog razloga, ishrana priplodnih ovaca mora biti u skladu sa potrebama životinja, u zavisnosti od njihovih proizvodno – fizioloških faza (bremenitost, laktacija, zasušenost i sl.).

Najveći zahtevi u pogledu hranljivih materija kod priplodnih ovaca, javljaju se u prvom mesecu i poslednjoj trećini graviditeta, kao i u periodu gajenja jagnjadi.

Iz tog razloga u ovim periodima fiziološkog stanja ovaca mora se posvetiti posebna pažnja njihovoj ishrani.

2.1. Ishrana sjagnjenih ovaca

Ishrani sjagnjenih ovaca mora se posvetiti posebna pažnja, jer su njihovi zahtevi u ishrani u ovom periodu posebno izraženi. Kako bremenitost odmiče, ti zahtevi se povećavaju, a najveći su podlednjih 60 dana sjagnjenosti. Pravilna ishrana sjagnjenih ovaca treba da obezbedi normalno odvijanje svih fizioloških procesa, normalan rast vune, embrionalni razvoj ploda i dobru proizvodnju mleka.

U toku embrionalnog razvoja ploda formiraju se važne osobine, značajne za visinu proizvodnje. Zato je izuzetno važno da se ovce u ovom periodu hrane dobro izbalansiranim obrocima u svim hranljivim materijama i energiji, a naročito u proteinima, makro i mikroelementima i vitaminima. U ishrani ovaca uglavnom se koristi kabasta stočna hrana, kao što je paša, seno, silaža i senaža uz dodatak koncentrovane stočne hrane.

Letnji obrok za sjagnjene ovce može da se sastoji od 6 – 7 kg dobre paše i dodatka 0,5 kg koncentrata sa 14 – 16% proteina.

U zimskom obroku ovce, u zavisnosti od telesne mase, mogu zadovoljiti svoje potrebe sa obrokom koji se sastoji od 1 – 2 kg kvalitetnog sena, 2 – 3 kg vilaže ili senaže, i 0,5 kg koncentrata.

Što se tiče upotrebe silaže, treba istaći da je ovce vrlo rado jedu. Medjutim, upotreba silaže ili senaže koja nije dobro pripremljena, odnosno nije, pre svega higijenski ispravna, može biti veoma opasna, jer može imati negativan uticaj po zdravstveno stanje ovaca, a može dovesti i do pobačaja. Iz mera predostrožnosti, silažu zadnjih 45 dana bremenitosti treba isključiti iz obroka sjagnjenih ovaca.

Kada su u pitanju koncentratne smeše, treba ih praviti po mogućstvu na gazdinstvu, i one se sastoje iz žitarica, kao što su: kukuruz, ječam, ovas, tritikale, sporedni proizvodi mlinske industrije, kao što je stočno brašno i mekinje.

Vrlo značajna hraniva su sporedni proizvodi industrije ulja, kao što su sojina i suncokretova sačma, jer su izvanredan izvor proteina.

Pogodno hranivo može biti suvi rezanac šećerne repe, posebno kada gazdinstvo ne raspolaže sa dovoljnom količinom kabaste stočne hrane.

Sastav smeše koncentrata za sjagnjene ovce može da izgleda ovako:

Hranivo	% učešća
Prekrupa kukuruza	53,0
Jječam	8,0
Pšenične mekinje	7,0
Suncokretova sačma	11,0
Sojina sačma	5,0
Suvi rezanci repe	10,0
Lucerkino brašno	4,0
Stočna so	1,0
Premix	1,0
U k u p n o:	100,0%

Za vreme zimske ishrane ovaca, odnosno u toku perioda kada se ovce drže u ovčarnicima, kabasti deo obroka treba ovcama davati više puta, a najmanje dva puta, kako bi se sprečilo rasturanje hrane, dok se koncentrovani deo obroka daje jedanput, i to obično ujutru.

I z d a v a č:

„POLJOPRIVREDNA STRUČNA SLUŽBA VALJEVO“ d.o.o.
14000 VALJEVO, Birčaninova br. 128 A

A u t o r: Dr Radosav Vujić

Tiraž: 300 primeraka